

ΑΡΤΟΥΡΟ ΠΕΡΕΘ-ΡΕΒΕΡΤΕ
το ταγκκό
της Παλιάς Φρουράς

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ!

La Vanguardia

Αρτούρο Πέρεθ-Ρεβέρτε

Το Τανγκό της Παλιάς Φρουράς

Μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα ισπανικά:
Τιτίνα Σπερελάκη

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 291

Αρτούρο Πέρεθ-Ρεβέρτε, *Το Τανγκό της Παλιάς Φρουράς*

Arturo Pérez-Reverte, *El tango de la Guardia Vieja*

Μετάφραση: Τίτινα Σπερελάκη

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις: Ελένη Μαρτζούκου

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Φιλμ-μοντάζ: Κέντρο Γρήγορης Εκτύπωσης

Copyright© Arturo Pérez-Reverte, 2012

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2012

Πρώτη έκδοση στην ισπανική γλώσσα από τις εκδόσεις Alfaguara/Santillana

Ediciones Generales, S. L., 2012

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα,

Νοέμβριος 2013

Κ.Ε.Τ. 8323 Κ.Ε.Π. 886/13

ISBN 978-960-16-5136-1

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), Τ.Θ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

«Κι όμως, μια γυναίκα σαν εσάς κι ένας άντρας σαν εμένα
δε συμπίπτουν συχνά πάνω στη γη».

ΤΖΟΖΕΦ ΚΟΝΡΑΝΤ, *Within the Tides*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ο κοσμικός χορευτής	[14]
2. Τανγκό για να υποφέρεις και τανγκό για να σκοτώνεις	[68]
3. Τα παιδιά του παλιού καιρού	[117]
4. Γυναικεία γάντια	[164]
5. Μια παρτίδα που αναβλήθηκε	[211]
6. Η Λεωφόρος των Άγγλων	[271]
7. Περί κλεφτών και κατασκόπων	[317]
8. La vie est brève	[370]
9. Η βαριάντα Μαξ	[411]
10. Ήχος από φίλντισι	[451]
11. Συνθήθειες ενός γερόλυκου	[500]
12. Το Μπλε Τρένο	[542]
13. Το γάντι και το κολιέ	[585]
Ευχαριστίες	[605]

ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1928 ο Αρμάντο ντε Τροέγε ταξίδεψε στο Μπουένος Άιρες για να συνθέσει ένα τανγκό. Είχε τη σχετική οικονομική δυνατότητα. Στα σαράντα τρία του, ο συνθέτης των *Νυχτερινών* και του *Πασοδόμπλε για τον δον Κιχότη* βρισκόταν στο απόγειο της σταδιοδρομίας του και όλα τα ισπανικά περιοδικά δημοσίευαν τη φωτογραφία του, πλάι στην όμορφη γυναίκα του, με τον αγκώνα ακουμπισμένο στην κουπαστή του υπερωκεάνιου «Καπ Πολόνιο», της Hamburg-Südamerikanische. Η καλύτερη φωτογραφία δημοσιεύτηκε στις σελίδες κοσμικής ζωής του περιοδικού *Μπλάνκο υ Νέγρο* – οι Ντε Τροέγε στο κατάστρωμα της πρώτης θέσης, εκείνος, με εγγλέζικη γκαμπαρντίνα στους ώμους, το ένα χέρι στην τσέπη του σακακιού του κι ένα τσιγάρο στο άλλο, χαμογελούσε σε όσους τον αποχαιρετούσαν από την ξηρά: κι εκείνη, η Μέτσα Ινθούνθα ντε Τροέγε, με δερμάτινο πανωφόρι και κομφό καπέλο που τόνιζε τα ανοιχτόχρωμα μάτια της, τα οποία ο ενθουσιασμός του συντάκτη της λεζάντας χαρακτήριζε «υπέροχα βαθιά και χρυσαφένια».

Εκείνο το βράδυ, με τα φώτα της ακτής ορατά ακόμα στο βάθος, ο Αρμάντο ντε Τροέγε ντύθηκε για το δείπνο. Το έκα-

νε αργοπορημένα, έχοντας καθυστερήσει εξαιτίας ενός ελαφρού πονοκέφαλου που άργησε κάπως να υποχωρήσει. Επέμεινε ωστόσο να πάει η γυναίκα του πριν από αυτόν στο σαλόνι χορού και να διασκεδάσει ακούγοντας μουσική. Σχολαστικός όπως ήταν, χρειάστηκε κάμποση ώρα για να γεμίσει με τσιγάρα τη χρυσή τσιγαροθήκη που έβαλε στην εσωτερική τσέπη του σμόκιν του και να μοιράσει στις άλλες τσέπες ορισμένα απαραίτητα για τη βραδιά αντικείμενα: ένα χρυσό ρολόι με αλυσίδα, έναν αναπτήρα, δύο καλοδιπλωμένα άσπρα μαντίλια, ένα κουτάκι με χάπια για τη χώνεψη κι ένα κροκό πορτοφόλι με επισκεπτήρια και μικρά χαρτονομίσματα για φιλοδωρήματα. Μετά έσβησε το φως, έκλεισε πίσω του την πόρτα της καμπίνας-σουίτας και προχώρησε, προσπαθώντας να εναρμονίσει τις κινήσεις του με το ελαφρύ λίκνισμα του τεράστιου πλοίου, πάνω στο χαλί που έπνιγε τον απόμακρο κραδασμό των μηχανών, οι οποίες έσπρωχναν το πλοίο μέσα στη νύχτα του Ατλαντικού.

Προτού διασχίσει την πόρτα του σαλονιού, καθώς ο μετρ έτρεχε να τον προϋπαντήσει κρατώντας τον κατάλογο των κρατήσεων στο εστιατόριο, ο Ντε Τροέγε εξέτασε στον μεγάλο καθρέφτη του χολ το κολλαριστό πλαστρόν, τις μανσέτες του πουκαμίσου και τα καλογουαλισμένα μαύρα παπούτσια του. Τα επίσημα ρούχα πάντα τόνιζαν την κομψή και εύθραυστη μορφή του – το ύψος του ήταν μέτριο και τα χαρακτηριστικά του κανονικά μάλλον παρά ελκυστικά, βελτιώνονταν όμως από τα έξυπνα μάτια, ένα φροντισμένο μoustάκι και τα σγουρά, μαύρα μαλλιά, σπαρμένα εδώ κι εκεί με πρόωρες άσπρες τρίχες. Προς στιγμήν το εκπαιδευμένο αυτί του συνθέτη ακολούθησε τον ρυθμό της μουσικής που έπαιζε η ορχήστρα – ένα μελαγχολικό, απαλό βαλς. Ο Ντε Τροέγε χαμογέλασε λίγο, με ύφος ανεκτικό. Η εκτέλεση ήταν

απλώς σωστή. Μετά έβαλε το αριστερό χέρι στην τσέπη του παντελονιού και, αφού απάντησε στον χαιρετισμό του μετρ, τον ακολούθησε μέχρι το τραπέζι που είχε κρατήσει για όλο το ταξίδι, στο καλύτερο σημείο του σαλονιού. Κάποια βλέμματα ήταν καρφωμένα πάνω του. Μια όμορφη γυναίκα με σμαραγδένια σκουλαρίκια τού αφιέρωσε ένα έκπληκτο, θαυμαστικό πετάρισμα των βλεφάρων. Τον αναγνώριζαν. Η ορχήστρα έπιασε άλλο ένα αργό βαλς τη στιγμή που ο Ντε Τροέγε έπαιρνε τη θέση του στο τραπέζι, όπου υπήρχε ένα ανέγγιχτο κοκτέιλ σαμπάνιας, δίπλα στην ψεύτικη φλόγα ενός ηλεκτρικού κεριού μέσα σε κρυστάλλινο αμπαζούρ. Από την πίστα, ανάμεσα στα ζευγάρια που κινούνταν στον ρυθμό της μουσικής, του χαμογέλασε η νεαρή γυναίκα του. Η Μερθέδες Ινθούνθα, που είχε φτάσει στο σαλόνι είκοσι λεπτά πρωτύτερα, χόρευε στην αγκαλιά ενός λεπτού, καλοβαλμένου, επίσημα ντυμένου νεαρού – του επαγγελματία χορευτή του πλοίου, υπεύθυνου για τη διασκέδαση των κυριών της πρώτης θέσης που ταξίδευαν χωρίς ταίρι ή που οι συνοδοί τους δε χόρευαν. Ο Ντε Τροέγε της ανταπέδωσε το χαμόγελο, ύστερα σταύρωσε τα πόδια, διάλεξε με κάποια επιτήδευση ένα τσιγάρο από την τσιγαροθήκη και βάλθηκε να καπνίζει.

Ο κοσμικός χορευτής

ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΤΙΝΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ ο καθένας από τους ομοίους του είχε κι από μια σκιά. Κι αυτός ήταν ο καλύτερος απ' όλους. Κρατούσε πάντα άψογα τον ρυθμό στην πίστα, τα χέρια έξω από αυτήν ήταν ήρεμα και επιδέξια, και στα χείλη είχε πάντα τη σωστή φράση, την κατάλληλη, πνευματώδη απόκριση. Αυτό τον έκανε συμπαθή στους άντρες και αντικείμενο θαυμασμού από τις γυναίκες. Εκείνη την εποχή, εκτός από τους ευρωπαϊκούς χορούς, που του χρησίμευαν για να κερδίζει το ψωμί του –τανγκό, φοξτρότ, μπόστον–, κατείχε όπως κανείς άλλος την τέχνη της δημιουργίας πυροτεχνημάτων με τα λόγια και της απεικόνισης μελαγχολικών τοπίων με τις σιωπές. Επί πολλά παραγωγικά χρόνια σπάνια λάθεψε στο σημάδι του: Δύσκολα μια ευκατάστατη γυναίκα, οποιασδήποτε ηλικίας, του αντιστεκόταν στα τέια μετά χορού ενός «Παλάς», ενός «Ριτς» ή ενός «Εξέλισιορ», σε μια βεράντα της Ριβιέρας ή στο σαλόνι της πρώτης θέσης ενός υπερωκεάνιου. Ανήκε στους άντρες που μπορούσες να δεις το πρωί σ' ένα ζαχαροπλαστείο ντυμένους με φράκο, να καλούν για πρωινό τους υπηρέτες του σπιτιού όπου το προηγούμενο βράδυ είχαν παραστεί σ' έναν χορό ή σ' ένα

δείπνο. Διέθετε αυτό το χάρισμα, ή αυτή την ευφυΐα. Επίσης τουλάχιστον μία φορά στη ζωή του μπόρεσε ν' ακουμπήσει ό,τι είχε και δεν είχε πάνω στην τσόχα ενός καζίνου και να επιστρέφει στην αποβάθρα του τραμ κατεστραμμένος, σφυρίζοντας με φαινομενική αδιαφορία το «Ο άνθρωπος που ξετίναξε την μπάνκα του Μόντε Κάρλο». Και ήταν τόση η κομφόρτητα με την οποία ήξερε ν' ανάβει ένα τσιγάρο, να δίνει τη γραβάτα ή να επιδεικνύει τις καλοσιδερωμένες μανσέτες ενός πουκαμίσου, που η αστυνομία ποτέ δεν τολμούσε να τον συλλάβει αν δεν τον έπιανε στα πράσα.

«Μαξ».

«Κύριε».

«Μπορείτε να βάλετε τη βαλίτσα στο αυτοκίνητο».

Ο ήλιος του κόλπου της Νάπολης πληγώνει τα μάτια καθώς αντανακλάται στα χρώμια της Jaguar Mark X, όπως στα αλλοτινά αυτοκίνητα όταν τα οδηγούσε ο ίδιος ή κάποιοι άλλοι. Όμως ακόμα κι αυτό έχει αλλάξει από τότε, και ούτε καν η παλιά σκιά δε φαίνεται πουθενά. Ο Μαξ Κόστα ρίχνει μια ματιά κάτω από τα πόδια του· μετακινείται κιόλας ελαφρά, χωρίς αποτέλεσμα. Δεν ξέρει πότε ακριβώς συνέβη, αυτό όμως είναι το λιγότερο. Η σκιά την έκανε, μένοντας στο παρελθόν, όπως και τόσα άλλα πράγματα.

Κάνει έναν στωικό μορφασμό, ή ίσως είναι μόνο ο ήλιος που του πέφτει στα μάτια, προσπαθώντας να σκεφτεί κάτι συγκεκριμένο, άμεσο –την πίεση των ελαστικών με μέτριο φορτίο και με πλήρες φορτίο, την ομαλότητα του συγχρονισμένου κιβωτίου ταχυτήτων, το επίπεδο του λαδιού–, για να διώξει εκείνη τη γλυκόπικρη σουβλιά που πάντα νιώθει κανείς όταν η νοσταλγία ή η μοναξιά καταφέρνουν να ξεπεράσουν τα όρια. Μετά αναπνέει βαθιά, μαλακά, κι αφού τρίβει μ' ένα σαμουά το ασημί αγαλματίδιο του αιλουροειδούς που

στολίζει το φυγείο, φοράει το σακάκι της γκρι στολής, που ήταν διπλωμένο στη ράχη του πίσω καθίσματος. Μόνο όταν το έχει κουμπώσει προσεκτικά κι έχει δέσει τον κόμπο της γραβάτας ανεβαίνει αργά τα σκαλοπάτια που οδηγούν, ανάμεσα σε δυο σειρές από αποκεφαλισμένα γλυπτά και πέτρινα ανθοδοχεία, στην εξώπορτα.

«Μην ξεχάσετε το μικρό βαλιτσάκι».

«Μην ανησυχείτε, κύριε».

Στον δόκτορα Ουγκεντόμπλερ δεν αρέσει οι υπάλληλοι του στην Ιταλία να τον αποκαλούν δόκτορα. Αυτή η χώρα, λέει συχνά, είναι γεμάτη dottori, cavalieri και commendatori. Κι εγώ είμαι Ελβετός γιατρός, Σοβαρός. Δε θέλω να με παίρνουν για κανέναν από δαύτους, ανιψιό κάποιου καρδιναλίου, Μιλανέζο βιομήχανο ή κάτι παρόμοιο. Όσο για τον Μαξ Κόστα, οι πάντες στη βίλα που βρίσκεται στα περίχωρα του Σορρέντο τον φωνάζουν σκέτο Μαξ. Αυτό δεν παύει να είναι παράδοξο, δεδομένου ότι στη διάρκεια της ζωής του χρησιμοποίησε διάφορα ονόματα και τίτλους, αριστοκρατικά ή λαϊκά, ανάλογα με την κατάσταση και τις ανάγκες της στιγμής. Εδώ και κάμποσο καιρό όμως, από τότε που η σκιά του του κούνησε τελευταία φορά το μαντίλι αποχαιρετώντας τον –σαν γυναίκα που χάνεται για πάντα μέσα σ' ένα σύννεφο πάχνης, πλαισιωμένη από το παράθυρο μιας κλινάμαξας, και ποτέ δεν ξέρεις αν έφυγε εκείνη τη στιγμή ή είχε αρχίσει να φεύγει πολύ νωρίτερα–, ξαναπήρε το δικό του, το πραγματικό. Μια σκιά σε αντάλλαγμα για ένα όνομα που, μέχρι την αναγκαστική απόσυρση, πρόσφατη και κατά κάποιον τρόπο φυσική, συμπεριλαμβανομένου ενός διαστήματος στη φυλακή, φιγουράριζε με χοντρό φάκελο στα αστυνομικά τμήματα της μισής Ευρώπης και της Αμερικής. Εν πάση περιπτώσει, σκέφτεται καθώς παίρνει το δερμάτινο

βαλιτσάκι και τη Samsonite βαλίτσα και τα βάζει στο πορτ μπαγκάζ του αυτοκινήτου, ποτέ, ούτε καν τις χειρότερες στιγμές, δεν είχε φανταστεί πως θα τέλειωνε τις μέρες του απαντώντας «Κύριε;» όταν θα τον φώναζαν με το μικρό του όνομα.

«Πάμε, Μαξ. Φέρατε τις εφημερίδες;»

«Εδώ πίσω είναι, κύριε».

Ήχος από δύο πόρτες που κλείνουν. Φόρεσε, έβγαλε και ξαναφόρεσε το καπέλο του σοφέρ για ν' ανοίξει την πόρτα στον επιβάτη. Όταν κάθεται στο τιμόνι, το αφήνει στο διπλανό κάθισμα, και με μια κίνηση παλιάς κοκεταρίας ρίχνει μια ματιά στον καθρέφτη, προτού ισιώσει τα γκριζα, πυκνά ακόμα μαλλιά. Τίποτα καλύτερο από τη λεπτομέρεια του καπέλου, σκέφτεται, για να υπογραμμίσει την ειρωνεία της κατάστασης· την παράλογη ακτή όπου τον ξέβρασε το ρεύμα της ζωής μετά το τελικό ναυάγιο. Κι όμως, όταν βρίσκει στο δωμάτιό του στη βίλα και ξυρίζεται μπροστά στον καθρέφτη μετρώντας τις ρυτίδες σαν να μετράει ουλές από έρωτες και μάχες, η καθεμιά με το δικό της όνομα –γυναίκες, ρουλέτες καζίνων, αβέβαια πρωινά, δειλινά δόξας ή αποτυχίας–, πάντα καταλήγει να κλείνει το μάτι στον εαυτό του δίνοντάς του άφεση· λες κι εκείνος ο ψηλός ηλικιωμένος, όχι τόσο λεπτός πια, με τα σκούρα και κουρασμένα μάτια αναγνωρίζει την εικόνα ενός παλιού συνενόχου με τον οποίο περιττεύουν οι εξηγήσεις. Στο κάτω κάτω, υπαινίσσεται ο καθρέφτης με τόνο οικείο, ελαφρά κυνικό, ακόμα και λίγο παλιανθρωπίστικο, πρέπει οπωσδήποτε ν' αναγνωρίσουμε πως, στα εξήντα τέσσερά του και με τα κάκιστα χαρτιά που τον τελευταίο καιρό τού έχει μοιράσει η ζωή, μπορεί ακόμα να θεωρεί τον εαυτό του τυχερό. Σε παρόμοιες περιστάσεις άλλοι –ο Ενρίκο Φοσσατάρο, ο γερο-Σάντορ Εστερχάζυ– χρειά-

στηκε να διαλέξουν ανάμεσα στην κρατική πρόνοια και σ' ένα λεπτό άβολων συσπάσεων, κρεμασμένοι από τη γραβάτα στο μπάνιο μιας θλιβερής πανσιόν.

«Έχουμε κανένα σημαντικό νέο;» ρωτάει ο Ουγκεντόμπλερ.

Ακούγεται ήχος εφημερίδων στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου – απρόθυμο ξεφύλλισμα σελίδων. Ήταν περισσότερο σχόλιο παρά ερώτηση. Από τον καθρέφτη, ο Μαξ βλέπει τα μάτια του αφεντικού του κατεβασμένα, τα γυαλιά ανάγνωσης πεσμένα στην άκρη της μύτης.

«Έριξαν οι Ρώσοι καμιά ατομική βόμβα ή τίποτα παρόμοιο;»

Ο Ουγκεντόμπλερ αστειεύεται φυσικά. Ελβετικό χιούμορ. Όταν είναι καλοδιάθετος, κάνει καλαμπουράκια με το προσωπικό, ίσως επειδή είναι ανύπαντρος, χωρίς οικογένεια για να γελάει με τ' αστεία του. Ο Μαξ χαμογελάει μ' ένα επαγγελματικό χαμόγελο. Διακριτικό και από τη σωστή απόσταση.

«Τίποτα ιδιαίτερο, κύριε. Ο Κάσσιους Κλέι κέρδισε άλλον έναν αγώνα και οι αστροναύτες του Gemini 11 γύρισαν σώοι και αβλαβείς... Επίσης αγριεύει ο πόλεμος της Ινδοκίνας».

«Του Βιετνάμ, θέλετε να πείτε».

«Σωστά. Του Βιετνάμ... Και ως τοπική είδηση, στο Σορρέντο ξεκινούν οι αγώνες για το Κύπελλο Σκακιού Καμπανέλλα – Κέλλερ εναντίον Σοκολόφ».

«Χριστέ και Κύριε» λέει ο Ουγκεντόμπλερ, αφηρημένος και σαρκαστικός. «Πόσο θα στενοχωρηθώ που θα το χάσω... Η αλήθεια είναι πως ο καθένας με την τρέλα του, Μαξ».

«Έτσι ακριβώς, κύριε».

«Το φαντάζεστε; Μια ολόκληρη ζωή μπροστά σε μια

σκακιέρα. Έτσι καταλήγουν αυτοί οι σκακιστές. Αποξενωμένοι, όπως εκείνος ο Μπόμπυ Φίσερ».

«Ασφαλώς».

«Πηγαίνετε από τον κάτω δρόμο. Έχουμε καιρό».

Το χαλίκι παύει να τρίζει κάτω από τα λάστιχα όταν, έχοντας περάσει τη σιδερένια μπάρα, η Jaguar αρχίζει να κυλάει αργά πάνω στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο ανάμεσα σε ελιές, σκίνους και συκιές. Ο Μαξ αλλάζει ομαλά ταχύτητα πριν από μια απότομη στροφή, στο τέλος της οποίας ξεχωρίζει, κόντρα στο φως, σαν ημιδιαφανές γυαλί, η ήρεμη και αστραφτερή θάλασσα, οι σιλουέτες των πεύκων και τα σκαλωτά σπίτια στο βουνό, με τον Βεζούβιο στην άλλη άκρη του κόλπου. Ξεχνάει προς στιγμήν την παρουσία του επιβάτη του και χαϊδεύει το τιμόνι, συγκεντρωμένος στην απόλαυση της οδήγησης της μετακίνησης ανάμεσα σε δύο μέρη που η θέση τους στον χρόνο και στον χώρο τον αφήνει αδιάφορο. Ο αέρας που μπαίνει από το ανοιχτό παράθυρο μυρίζει μέλι και ρετσίνι, με τα τελευταία αρώματα του καλοκαιριού, που σ' αυτά τα μέρη πάντα αρνείται να πεθάνει και δίνει μια άδολη και γλυκιά μάχη με τα φύλλα του ημερολογίου.

«Υπέροχη μέρα, Μαξ».

Τρεμοπαίζει τα βλέφαρα, επιστρέφοντας στην πραγματικότητα, και σηκώνει πάλι τα μάτια στον καθρέφτη. Ο δόκτωρ Ουγκεντόμπλερ έχει αφήσει κατά μέρος τις εφημερίδες και έχει στο στόμα ένα πούρο Αβάνας.

«Όντως, κύριε».

«Όταν γυρίσω, φοβάμαι πως ο καιρός θα έχει αλλάξει».

«Ας ελπίσουμε πως όχι. Τρεις βδομάδες είναι μόνο».

Ο Ουγκεντόμπλερ βγάζει ένα γρύλισμα που συνοδεύεται από μια τουλούπα καπνού. Είναι άνθρωπος με γαλήνια όψη και κοκκινωπό δέρμα, ιδιοκτήτης ενός σανατορίου ανάπαυ-

σης στα περίχωρα της λίμνης Γκάρντα. Δημιούργησε περιουσία μετά τον πόλεμο παρέχοντας ψυχιατρική περίθαλψη σε πλούσιους Εβραίους με ψυχικά τραύματα από τις φρικαλεότητες των ναζί, από εκείνους που ξυπνούσαν μέσα στη νύχτα και νόμιζαν πως βρίσκονται ακόμα σε μια παράγκα στο Άουσβιτς, με τα ντόμπερμαν να γαβγίζουν απ' έξω και τα Ες Ες να δείχνουν τον δρόμο προς τα ντους. Ο Ουγκεντόμπλερ και ο Ιταλός συνεταίρος του, κάποιος δόκτωρ Μπακέλλι, τους βοηθούσαν να πολεμήσουν αυτά τα φαντάσματα, συμβουλευόντας για το τέλος της θεραπείας ένα ταξίδι στο Ισραήλ οργανωμένο από τη διεύθυνση του σανατορίου, και κλείνοντας το ζήτημα με ανατριχιαστικούς λογαριασμούς που σήμερα επιτρέπουν στον Ουγκεντόμπλερ να διατηρεί ένα σπίτι στο Μιλάνο, ένα διαμέρισμα στη Ζυρίχη και τη βίλα στο Σορρέντο με πέντε αυτοκίνητα στο γκαράζ. Εδώ και τρία χρόνια ο Μαξ έχει ακριβώς το καθήκον να οδηγεί τα αυτοκίνητα αυτά, καθώς και να επιβλέπει τις εργασίες συντήρησης στη βίλα, το υπόλοιπο προσωπικό της οποίας είναι ένα ζευγάρι από το Σαλέρνο, υπηρέτρια και κηπουρός – οι Λάντσα.

«Μην πάτε κατευθείαν στο λιμάνι. Περάστε από το κέντρο».

«Μάλιστα, κύριε».

Ρίχνει μια γρήγορη ματιά στο ακριβές αλλά φτηνό ρολόι –ένα ψευτο-χρυσό Festina– που φοράει στον αριστερό καρπό και οδηγεί μέσα στην αραιή κίνηση που αυτή την ώρα επικρατεί στο κόρσο Ιτάλια. Έχει άφθονο χρόνο μέχρι να φτάσει στη λάντζα που θα μεταφέρει τον δόκτορα από το Σορρέντο στην άλλη άκρη του κόλπου, γλιτώνοντάς τον από τις στροφές και τις στροφούλες του αυτοκινητόδρομου που οδηγεί στο αεροδρόμιο της Νάπολης.

«Μαξ».

«Κύριε;»

«Σταματήστε στο Ρούφολο και αγοράστε ένα κουτί Montecristo νούμερο δύο».

Η εργασιακή σχέση του Μαξ Κόστα με το αφεντικό του ξεκίνησε σαν έρωτας με την πρώτη ματιά: Με το που έριξε το βλέμμα πάνω του, ο ψυχίατρος έπαψε να ενδιαφέρεται για την άψογη προϋπηρεσία –εντελώς ψεύτικη άλλωστε– που περιλαμβανόταν στις συστατικές επιστολές. Άνθρωπος πρακτικός, πεπεισμένος πως η διαίσθηση και η επαγγελματική του εμπειρία δε λαθεύουν ποτέ ως προς την ανθρώπινη φύση, ο Ουγκεντόμπλερ αποφάσισε πως εκείνο το ντυμένο με έναν αέρα παλιομοδίτικης κομψότητας άτομο, με το ειλικρινές ύφος του, ήρεμο και γεμάτο σεβασμό, και κυρίως με την εκλεπτυσμένη σύνεση των τρόπων και των λόγων του, ήταν η προσωποποίηση της εντιμότητας και της ευπρέπειας. Το κατάλληλο πρόσωπο επομένως για να προσδίδει την κατάλληλη μεγαλοπρέπεια στον αστραφτερό στόλο αυτοκινήτων –την Jaguar, μια Rolls-Royce Silver Cloud II και τρία παλιά αυτοκίνητα, μεταξύ τους μια Bugatti 50T κουπέ– για τον οποίο τόσο περήφανος αισθάνεται ο δόκτωρ στο Σορρέντο. Φυσικά κάθε άλλο παρά υποψιάζεται πως ο σοφέρ του είχε απολαύσει άλλοτε αυτοκίνητα δικά του και ξένα τόσο πολυτελή όσο και αυτά που τώρα οδηγεί ως υπάλληλος. Αν διέθετε όλες τις πληροφορίες, ο Ουγκεντόμπλερ θα είχε αναγκαστεί να αναθεωρήσει ορισμένες από τις απόψεις του για την ανθρώπινη φύση και θα είχε ψάξει έναν ηνίοχο με όψη λιγότερο κομψή, αλλά με βιογραφικό πιο κοινότοπο. Σε κάθε περίπτωση αυτό θα ήταν λάθος. Οποιοσδήποτε γνωρίζει τη σκοτεινή πλευρά των πραγμάτων καταλαβαίνει πως όποιοι έχασαν τη σκιά τους είναι σαν τις γυναίκες με παρελθόν που

παντρεύονται: Κανείς δεν είναι πιο πιστός από αυτές, γιατί ξέρουν τι διακινδυνεύουν. Όμως δε θα είναι ο Μαξ Κόστα αυτός που τώρα πια θα διαφωτίσει τον δόκτορα Ουγκεντόμπλερ για την εφήμερη φύση των σκιών, την τιμιότητα των πουτάνων ή την αναγκαστική εντιμότητα των παλιών χορευτών ζευγαρωτών χορών, αργότερα κομπιναδόρων κλεφτών με λευκά γάντια. Αν και ποτέ τα γάντια δεν ήταν τελείως λευκά.

* * *

Όταν η λάντζα «Ρίβα» απομακρύνεται από την αποβάθρα της Μαρίνα Πίγκκολα, ο Μαξ Κόστα μένει λίγο ακουμπισμένος στον κυματοθραύστη που προστατεύει τον μόλο, παρατηρώντας τα απόνερα να προχωρούν βαθύτερα στη γαλάζια επιφάνεια του κόλπου. Μετά βγάζει τη γραβάτα και το σακάκι της στολής και, κρατώντας τα στο χέρι, επιστρέφει στο αυτοκίνητο που είναι παρκαρισμένο κοντά στο κτίριο της Γκουάρντια ντι Φινάντσα, στα πόδια του γκρεμού που υψώνεται κρατώντας στην κορυφή του το Σορρέντο. Δίνει πενήντα λιρέτες στον νεαρό που φύλαγε την Jaguar, βάζει μπροστά και οδηγεί αργά στον αυτοκινητόδρομο που, διαγράφοντας μια κλειστή στροφή, ανεβαίνει μέχρι τον οικισμό. Βγαίνοντας στην πλατεία Τάσσο, σταματάει μπροστά σε τρεις πεζούς που βγαίνουν από το ξενοδοχείο «Βιτόρια». Είναι δύο γυναίκες κι ένας άντρας, και τους ακολουθεί με το βλέμμα, αφηρημένος, καθώς διασχίζουν τον δρόμο σε ελάχιστη απόσταση από το ψυγείο του αυτοκινήτου. Έχουν την όψη εύπορων τουριστών από εκείνους που έρχονται εκτός σεζόν για να απολαύσουν με μεγαλύτερη ηρεμία, χωρίς τη φασαρία του καλοκαιριού και τα πλήθη του, τον ήλιο, τη θάλασσα και το ευχάριστο κλίμα.

Υπάρχει κάτι στη δεύτερη γυναίκα που τον παρακινεί να την παρακολουθήσει με το βλέμμα καθώς διασχίζει την πλατεία Τάσσο. Ίσως το πώς κινείται – αργά, με σιγουριά, με το δεξί χέρι χωμένο χαλαρά στην τσέπη της ζακέτας· έτσι όπως κινούνται όσοι πέρασαν μεγάλο μέρος της ζωής τους περπατώντας με αυτοπεποίθηση πάνω στα χαλιά ενός κόσμου που τους ανήκε. Ή ίσως αυτό που τραβάει την προσοχή του Μαξ είναι ο τρόπος με τον οποίο γέρνει το πρόσωπο προς τους συνοδούς της για να γελάσει μ' αυτό που λένε μεταξύ τους, ή για να πει λόγια που τον ήχο τους πνίγουν τα ηχομονωτικά κρύσταλλα του αυτοκινήτου. Το σίγουρο είναι πως προς στιγμήν, με τη γρηγοράδα ανθρώπου που ανακαλεί στο μυαλό του το ασύνδετο κομμάτι ενός ξεχασμένου ονείρου, ο Μαξ βρίσκεται αντιμέτωπος με την ηχώ μιας ανάμνησης. Με την περασμένη, μακρινή εικόνα μιας έκφρασης, μιας φωνής κι ενός γέλιου. Αυτό τον σαστίζει τόσο, που χρειάζεται το κορνάρισμα ενός άλλου αυτοκινήτου από πίσω του για να βάλει την πρώτη και να προχωρήσει λίγο, χωρίς να πάψει να παρακολουθεί την τριάδα, που έχει φτάσει στην άλλη άκρη της πλατείας και εγκαθίσταται στον ήλιο, γύρω από ένα τραπέζι της βεράντας του μπαρ «Φάουνο». Ετοιμάζεται να μπει στο κόρσο Ιτάλια, όταν η οικεία αίσθηση επιστρέφει στη μνήμη του. Τώρα όμως πρόκειται για μια συγκεκριμένη ανάμνηση: Ένα πρόσωπο, μια φωνή. Μια σκηνή, ή πολλές. Ξαφνικά το ξάφνιασμα γίνεται κατάπληξη και ο Μαξ πατάει το πεντάλ του φρένου τόσο απότομα, που αποσπά ένα δεύτερο κορνάρισμα από το πίσω αυτοκίνητο, συνοδευόμενο από οργισμένες χειρονομίες του οδηγού του όταν η Jaguar στρίβει απότομα δεξιά και, ξαναφρενάροντας, σταματάει δίπλα στο ρείθρο του πεζοδρομίου.

Βγάζει το κλειδί από τη μίζα και συλλογίζεται μένοντας

ακίνητος, κοιτάζοντας τα ακουμπισμένα στο τιμόνι χέρια του. Τελικά βγαίνει από το αυτοκίνητο, φοράει το σακάκι και προχωράει κάτω από τους φοίνικες της πλατείας προς τη βεράντα του μπαρ. Περπατάει ανήσυχος. Φοβισμένος ίσως από την πιθανότητα να επαληθεύσει αυτό που γυροφέρνει στο κεφάλι του. Η τριάδα βρίσκεται ακόμα εκεί, απορροφημένη σε μια ζωνηρή συζήτηση. Φροντίζοντας να περάσει απαρατήρητος, ο Μαξ σταματάει κοντά στους θάμνους του κήπου. Το τραπέζι βρίσκεται σε απόσταση δέκα μέτρων και η γυναίκα με το τουίντ καπέλο κάθεται προφίλ, φλυαρώντας με τους άλλους, αγνοώντας τη σχολαστική εξέταση στην οποία την υποβάλλει ο Μαξ. Πιθανότατα, διαπιστώνει αυτός ο τελευταίος, υπήρξε κάποτε πολύ ελκυστική, αφού το πρόσωπό της διατηρεί τα σημάδια μιας παλιάς ομορφιάς. Θα μπορούσε να είναι η γυναίκα που υποψιάζεται, καταλήγει αβέβαιος, αν και είναι δύσκολο να πει με βεβαιότητα. Υπάρχουν υπερβολικά πολλά γυναικεία πρόσωπα που παρεμβάλλονται, κι αυτό συμπεριλαμβάνει ένα πριν κι ένα μεγάλο μετά. Παραφυλώντας πίσω από τις ζαρντινιέρες, καθώς συγκεντρώνει όσες λεπτομέρειες μπορούν να ταιριάξουν με τις αναμνήσεις του, ο Μαξ δεν καταλήγει σε ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Τελικά, έχοντας συνείδηση πως μένοντας εκεί θα καταλήξει να τραβήξει την προσοχή, κάνει τον κύκλο της βεράντας και πηγαίνει να καθίσει σ' ένα τραπέζι στο βάθος. Ζητάει από τον σερβιτόρο ένα νεγκρόνι και τα επόμενα είκοσι λεπτά παρατηρεί το προφίλ της γυναίκας, αναλύοντας καθεμιά από τις εκφράσεις και τις χειρονομίες της για να τις συγκρίνει μ' εκείνες που θυμάται. Όταν η τριάδα εγκαταλείπει το τραπέζι και διασχίζει ξανά την πλατεία με κατεύθυνση τη γωνία της οδού Σαν Τσεζάρεο, την έχει επιτέλους αναγνωρίσει. Ή έτσι πιστεύει. Τότε σηκώνε-

ται και τους ακολουθεί, μένοντας σε απόσταση. Πάνε χρόνια που η γέριχη καρδιά του έχει να χτυπήσει τόσο γρήγορα.

* * *

Η γυναίκα χόρευε καλά, συνειδητοποίησε ο Μαξ. Χαλαρά και με κάποια αποκοιτία. Τόλμησε μάλιστα να τον ακολουθήσει σ' ένα πολύπλοκο πλάγιο βήμα, γεμάτο φαντασία, που αυτοσχεδίασε για να μετρήσει την επιδεξιότητά της και στο οποίο μια λιγότερο ευκίνητη γυναίκα δε θα είχε ανταποκριθεί με τόση χάρη. Πρέπει να ήταν γύρω στα είκοσι πέντε, υπολόγισε. Ψηλή και λυγερή, μακριά μπράτσα, λεπτοί καρποί και πόδια που διαφαίνονταν ατέλειωτα κάτω από το ελαφρύ και σκούρο μετάξι με τις βιολετιές αντανακλάσεις, που άφηγε ακάλυπτους τους ώμους και την πλάτη της μέχρι τη μέση. Χάρη στα ψηλά τακούνια που αναδείκνυαν το βραδινό φόρεμα, το πρόσωπό της βρισκόταν στο ίδιο ύψος με το πρόσωπο του Μαξ – ήρεμο, καλοσχεδιασμένο· ανοιχτοκάστανα μαλλιά, χτενισμένα κυματιστά, όπως ακριβώς επέτασσε η μόδα της εποχής, με κοντό κούρεμα που αποκάλυπτε τον αυχένα. Όσο χόρευε, κρατούσε το βλέμμα της ακίνητο πέρα από τον ώμο του φράκου του παρτενέρ της, όπου ακουμπούσε το χέρι της, στο οποίο έλαμπε η βέρα. Ούτε μια φορά, αφότου την είχε πλησιάσει με μια ευγενική υπόκλιση προσφερόμενος να χορέψει μαζί της ένα αργό βαλς από εκείνα που ονόμαζαν μπόστον, δεν είχαν ξανακοιταχτεί στα μάτια. Τα δικά της είχαν ένα διάφανο μελί χρώμα, σχεδόν ρευστό· τονίζονταν από τη σωστή ποσότητα ρίμελ –ούτε ίχνος πάνω από το απαραίτητο, όπως και με το κραγιόν– κάτω από ένα τόξο φρυδιών αποτριχωμένων έτσι που να σχηματίζουν μια πολύ λεπτή γραμμή. Δεν είχε καμία σχέση με τις άλλες γυναίκες που είχε συνοδεύσει ο Μαξ εκείνη τη βραδιά στο σαλόνι χορού – ώριμες κυρίες

με δυνατά αρώματα πασχαλιάς και πατσουλί, και αδέξιες κοπέλες με ανοιχτόχρωμα φορέματα και κοντές φούστες που δάγκωναν τα χείλη τους καταβάλλοντας προσπάθεια να μη χάσουν τον ρυθμό, κοκκίνιζαν όταν έβαζε το χέρι του στη μέση τους ή χτυπούσαν παλαμάκια όταν ακουγόταν κανένα χούπα χούπα. Έτσι πρώτη φορά εκείνη τη βραδιά ο κοσμικός χορευτής του «Καπ Πολόνιο» άρχισε να διασκεδάζει με τη δουλειά του.

Δεν ξανακοιτάχτηκαν μέχρι που τέλειωσε το μπόστον –ήταν το «What I'll Do»– και η ορχήστρα ξεκίνησε το τανγκό. Στο μισοσκόταδο. Είχαν μείνει μια στιγμή ακίνητοι στη μισοάδεια πίστα, ο ένας απέναντι στον άλλο· και, βλέποντας πως εκείνη δε γύριζε στο τραπέζι της –ένας άντρας ντυμένος με σμόκιν, σίγουρα ο σύζυγος, είχε μόλις καθίσει εκεί–, με τις πρώτες νότες άνοιξε την αγκαλιά του και η γυναίκα εναρμονίστηκε αμέσως όπως και πριν. Ακούμπησε το αριστερό χέρι στον ώμο του, άπλωσε νωθρά το άλλο μπράτσο και άρχισαν να κινούνται στην πίστα –να γλιστρούν, σκέφτηκε ο Μαξ πως ήταν η λέξη–, και πάλι με τις μελιές ίριδες καρφωμένες πέρα από τον χορευτή, χωρίς να τον κοιτάζει, αν και συνδεδεμένη μαζί του με εκπληκτική ακρίβεια· στον σίγουρο και αργό ρυθμό του άντρα, που από τη μεριά του φρόντιζε να κρατήσει τη σωστή, γεμάτη σεβασμό απόσταση, το απαραίτητο άγγιγμα των κορμιών για την εκτέλεση κάθε φιγούρας.

«Καλά είναι έτσι;» ρώτησε ύστερα από μια περίπλοκη φιγούρα, που η γυναίκα ακολούθησε με απόλυτη φυσικότητα.

Του έριξε τελικά ένα φευγαλέο βλέμμα. Επίσης, ίσως, κι ένα ελαφρύ χαμόγελο που αυτοστιγμαί εξαφανίστηκε.

«Τέλεια».

Τα τελευταία χρόνια, έχοντας γίνει μόδα στο Παρίσι μέ-

σω των απάχικων χορών, το τανγκό, αρχικά αργεντίνικης καταγωγής, ξεσήκωνε τον κόσμο και στις δύο όχθες του Ατλαντικού. Έτσι η πίστα δεν άργησε να γεμίσει από ζευγάρια που στριφογύριζαν με λιγότερη ή μεγαλύτερη χάρη, εκτελώντας βήματα, συντονίζοντας και αποσυντονίζοντας τις κινήσεις τους, που, ανάλογα με την περίπτωση και την επιδεξιότητα των πρωταγωνιστών, κυμαίνονταν από το εντελώς σωστό μέχρι το χονδροειδές. Η παρτενέρ του Μαξ ωστόσο ανταποκρινόταν με απόλυτη φυσικότητα στα πιο περίπλοκα βήματα και προσαρμοζόταν τόσο στις κλασικές, προβλέψιμες κινήσεις, όσο και σ' εκείνες που ο ίδιος, ολοένα και πιο σίγουρος για τη συνοδό του, επιχειρούσε μερικές φορές, πάντα μετρημένος και αργός, σύμφωνα με το ιδιαίτερο στίλ του, αλλά εισάγοντας κόρτες και ωραία πλάγια βήματα που εκείνη ακολουθούσε με φυσικότητα, χωρίς να χάνει τον ρυθμό. Διασκεδάζοντας επιπλέον με την κίνηση και τη μουσική, όπως έδειχνε το χαμόγελο που τώρα χάριζε στον Μαξ με μεγαλύτερη συχνότητα ύστερα από κάποια περίπλοκη και επιτυχημένη φιγούρα, και το χρυσαφένιο βλέμμα που πότε πότε επέστρεφε από μακριά για να ακουμπήσει μερικά δευτερόλεπτα, ικανοποιημένο, πάνω στον κοσμικό χορευτή.

Καθώς κινούνταν πάνω στην πίστα, ο Μαξ μελέτησε τον σύζυγο με το επαγγελματικό βλέμμα του σιωπηλού κυνηγού. Ήταν κάτι στο οποίο ήταν συνηθισμένος – σύζυγοι, πατεράδες, αδέρφια, γιοι, εραστές των γυναικών με τις οποίες χόρευε. Άντρες εν πάση περιπτώσει που τις συνόδευαν με καμάρι, αλαζονεία, βαρεμάρα, καρτερικότητα ή άλλα συναισθήματα εξίσου αντρικά. Ύπήρχαν πολλές χρήσιμες πληροφορίες σε καρφίτσες για γραβάτες, αλυσίδες ρολογιών, τσιγαροθήκες και δαχτυλίδια, στο πάχος των μισάνοιχτων πορτοφολιών όταν έρχονταν οι σερβιτόροι, στην ποιότητα και το

κόψιμο ενός σακακιού, στην τσάκιση ενός παντελονιού ή στη γυαλάδα των παπουτσιών. Ακόμα και στον τρόπο δεσίματος της γραβάτας. Τα πάντα αποτελούσαν υλικό που επέτρεπε στον Μαξ Κόστα να καθορίζει μεθόδους και στόχους στον ρυθμό της μουσικής· ή, διατυπωμένο με πιο πεζό τρόπο, να περνάει από τους χορούς σαλονιού σε άλλες δυνατότητες πιο προσοδοφόρες. Το πέρασμα του χρόνου και η εμπειρία είχαν καταλήξει να παγιώσουν μέσα του την άποψη που εφτά χρόνια νωρίτερα, στη Μελίγια, είχε ακούσει από τον κόμη Μπορίς Ντολγκορούκι-Μπραγκατιόν –υποδεκανέα λεγεωνάριο στην Πρώτη Σημαία του Συντάγματος των Ξένων–, ο οποίος πριν από ενάμισι λεπτό είχε ξεράσει ένα ολόκληρο μπουκάλι κονιάκ κάκιστης ποιότητας στην πίσω αυλή του μπουρδέλου της Φάτιμα.

«Οι γυναίκες δεν είναι ποτέ απλώς γυναίκες, αγαπητέ μου Μαξ. Είναι επίσης, και κυρίως, οι άντρες που είχαν, που έχουν και που μπορεί να έχουν. Καμία τους δεν μπορείς να ερμηνεύσεις χωρίς αυτούς... Και όποιος αποκτά πρόσβαση σ' αυτό το μητρώο διαθέτει το κλειδί του χρηματοκιβωτίου. Το μέσον για να μάθει τα μυστικά τους».

Έριξε μια τελευταία ματιά στον σύζυγο από πιο κοντά, όταν στο τέλος εκείνου του κομματιού συνόδευσε την παρτενέρ του ξανά στο τραπέζι – κομφός, σίγουρος, άνω των σαράντα. Δεν ήταν όμορφος άντρας, είχε όμως ευχάριστη όψη με το λεπτό και ντιστενγκέ μουστάκι του, τα σγουρά μαλλιά με τις λίγες άσπρες τρίχες, τα ζωηρά και έξυπνα μάτια που δεν έχαναν καμιά λεπτομέρεια, διαπίστωσε ο Μαξ, απ' όσα γίνονταν στην πίστα. Είχε ψάξει το όνομά του στον κατάλογο των κρατήσεων προτού πλησιάσει τη γυναίκα, όταν ήταν ακόμα μόνη, και ο μετρο επιβεβαίωσε πως επρόκειτο για τον Ισπανό συνθέτη Αρμάντο ντε Τροέγε και την

κυρία του – ειδική καμπίνα-σουίτα πρώτης θέσης και τραπέζι κρατημένο στην κεντρική τραπεζαρία, κοντά σ' εκείνο του καπετάνιου· πράγμα που πάνω στο «Καπ Πολόνιο» σημαίνει πολύ χρήμα, εξαιρετη κοινωνική θέση και σχεδόν πάντα και τα δύο ταυτόχρονα.

«Ήταν ευχαρίστησή μου, κυρία. Χορεύετε υπέροχα».

«Ευχαριστώ».

Έκλινε το κεφάλι του σχεδόν με στρατιωτικό στίλ –άρσε στις γυναίκες αυτός ο τρόπος χαιρετισμού, όπως και η φυσικότητα με την οποία έπιανε τα δάχτυλά τους για να τα σηκώσει κοντά στα χείλη του–, κι εκείνη ανταποκρίθηκε μ' ένα ελαφρό και παγερό νεύμα, προτού καθίσει στην καρέκλα που ο σύζυγός της, έχοντας σηκωθεί όρθιος, της προσέφερε. Ο Μάξ έκανε μεταβολή, έστρωσε στους κροτάφους του τα γυαλιστερά μαύρα μαλλιά, χτενισμένα προς τα πίσω με ζελέ, πρώτα με το δεξί χέρι και μετά με το αριστερό, και απομακρύνθηκε κάνοντας τον γύρο της πίστας και αποφεύγοντας τους χορευτές. Περπατούσε μ' ένα ευγενικό χαμόγελο στα χείλη, χωρίς να κοιτάζει κανέναν αλλά έχοντας συνείδηση από το ένα και εβδομήντα εννέα του ύψους του, ντυμένο επίσημα με άψογο τρόπο –εκεί είχε εξαντλήσει τις τελευταίες του οικονομίες προτού μπαρκάρει με συμβόλαιο μίας διαδρομής για το Μπουένος Άιρες–, της γυναικείας περιέργειας από τα τραπέζια, τα οποία ορισμένοι επιβάτες είχαν ήδη αρχίσει να εγκαταλείπουν για να κατευθυνθούν στην τραπεζαρία. Το μισό σαλόνι με σιχαινεται αυτή τη στιγμή, κατέληξε εν μέρει στωικά, εν μέρει εύθυμα. Το άλλο μισό είναι γυναίκες.

* * *

Η τριάδα σταματάει μπροστά σ' ένα μαγαζί με σουβενίρ, κάρτες και βιβλία. Παρόλο που ένα μέρος των καταστημά-

των και των εστιατορίων του Σορρέντο κλείνει όταν τελειώνει η υψηλή σεζόν, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων κομφών καταστημάτων του κόρσο Ιτάλια, η παλιά πόλη με τη βία Σαν Τσεζάρεο εξακολουθεί να συγκεντρώνει τουρίστες όλο τον χρόνο. Ο δρόμος δεν είναι φαρδύς, έτσι ο Μαξ Κόστα σταματάει σε απόσταση ασφαλείας, κοντά σ' ένα αλ-λαντοπωλείο που ο πίνακάς του, γραμμένος με κιμωλία και στερεωμένος σ' ένα καβαλέτο στην πόρτα, προσφέρει διακριτική κάλυψη. Η κοπέλα με την κοτσίδα έχει μπει στο μαγαζί, ενώ η γυναίκα με το καπέλο είχε μείνει να μιλάει με τον νεαρό. Αυτός ο τελευταίος έχει βγάλει τα γυαλιά ηλίου και χαμογελάει. Είναι μελαχρινός, καλοκαμωμένος. Η γυναίκα πρέπει να τρέφει τρυφερά αισθήματα απέναντί του, γιατί κάποια στιγμή τού χαϊδεύει το πρόσωπο. Μετά αυτός κάτι λέει και η γυναίκα γελάει δυνατά, μ' έναν ήχο που φτάνει πεντακάθαρος μέχρι τον άντρα που κατασκοπεύει – ένα γέλιο καθαρό και ειλικρινές, που την κάνει να φαίνεται πολύ νεότερη και συνταράζει τον Μαξ με ακριβέστατες αναμνήσεις από το παρελθόν. Αυτή είναι, καταλήγει. Έχουν περάσει είκοσι εννιά χρόνια από την τελευταία φορά που την είδε. Ψιλόβρεχε τότε σ' ένα τοπίο παραλιακό, φθινοπωρινό. Ένας σκύλος έτρεχε στα βρεγμένα βότσαλα της παραλίας, κάτω από το παραπέτο της Λεωφόρου των Άγγλων στη Νίκαια· και η πόλη, πέρα από τη λευκή πρόσοψη του ξενοδοχείου «Νεγκρεσκό», ξεθώριαζε μέσα στο θαμπό και γκριζό τοπίο. Όλος εκείνος ο καιρός που είχε περάσει, μεσολαβώντας ανάμεσα στη μια σκηνή και στην άλλη, θα μπορούσε να κάνει τις αναμνήσεις του να λαθεύουν. Ωστόσο στον παλιό κοσμικό χορευτή, σημερινό υπάλληλο και σοφέρ του δόκτορα Ουγκεντόμπλερ, δεν απομένει καμιά αμφιβολία. Πρόκειται για την ίδια γυναίκα. Ίδιο γέλιο, ο τρόπος με τον οποίο

γέρνει το κεφάλι στο πλάι, οι ήρεμες χειρονομίες. Ο κομφός, φυσικός τρόπος με τον οποίο κρατάει το χέρι στην τσέπη της ζακέτας. Θα ήθελε να πλησιάσει για να το επιβεβαιώσει βλέποντας το πρόσωπό της από κοντά, δεν τολμάει όμως. Όσο παλεύει μ' αυτή την αναποφασιστικότητα, η κοπέλα με την κοτσίδα βγαίνει από το μαγαζί και η τριάδα παίρνει τον δρόμο προς τα πίσω, περνώντας ξανά μπροστά από το αλ-λαντοπωλείο όπου έχει μόλις καταφύγει βιαστικά ο Μαξ. Βλέπει από εκεί μέσα να περνάει η γυναίκα με το καπέλο, παρατηρεί το προφίλ της και πιστεύει πως είναι σίγουρος για όλα. Μάτια στο χρώμα του μελιού, επιβεβαιώνει ριγώντας. Σχεδόν λιωμένος. Και μ' αυτό τον τρόπο, επιφυλακτικά, κρατώντας τις αποστάσεις του, τους ακολουθεί πίσω μέχρι την πλατεία Τάσσο και τη σφυρήλατη σιδερένια καγκελόπορτα του ξενοδοχείου «Βιττόρια».

* * *

Την ξανάδε την επόμενη μέρα, στο κατάστρωμα λέμβων. Κι έγινε τυχαία, γιατί κανείς από τους δύο δεν είχε δουλειά εκεί. Όπως και το υπόλοιπο προσωπικό του «Καπ Πολόνιο» που δεν αποτελούσε μέρος του πληρώματος θαλάσσης, ο Μαξ Κόστα έπρεπε να μένει μακριά από τον τομέα και τα καταστρώματα περιπάτου της πρώτης θέσης. Για ν' αποφύγει αυτά τα τελευταία, όπου οι επιβάτες λιάζονταν σε ξαπλώστρες από τικ και ψάθα κάτω από τον ήλιο που έπεφτε στη δεξιά πλευρά του πλοίου –το κατάστρωμα της αριστερής πλευράς ήταν κατειλημμένο από όσους έπαιζαν μπόουλινγκ και σάφλμπορντ ή εξασκούσαν στη σκοποβολή με πιάτα–, ο Μαξ επέλεξε ν' ανεβεί τη σκαλίτσα που οδηγούσε σε ένα άλλο κατάστρωμα όπου βρίσκονταν, στερεωμένες στους γάντζους και στους τάκους τους, οχτώ από τις δεκαέξι

λέμβους, τοποθετημένες στη σειρά δεξιά κι αριστερά από τα τρία ασπροκόκκινα φουγάρα του υπερωκεάνιου. Ήταν ένα μέρος ήσυχο, ένας ουδέτερος χώρος όπου οι επιβάτες δε σύχναζαν, αφού η παρουσία των μεγάλων σωσίβιων λέμβων ασχίζανε το μέρος και εμπόδιζε τη θέα. Η μοναδική παραχώρηση σε όποιους αποφάσιζαν να το χρησιμοποιήσουν ήταν μερικά ξύλινα παγκάκια. Και σ' ένα από αυτά, τη στιγμή που περνούσε ανάμεσα σε μια βαμμένη άσπρη μπουκαπόρτα και στο στόμιο ενός από τους μεγάλους εξαεριστήρες που έστελναν καθαρό αέρα στα σωθικά του καραβιού, ο κοσμικός χορευτής αναγνώρισε τη γυναίκα με την οποία είχε χορέψει το προηγούμενο βράδυ.

Η μέρα ήταν φωτεινή, δίχως αέρα, και η θερμοκρασία ευχάριστη γι' αυτή την εποχή του χρόνου. Ο Μαξ δεν είχε καπέλο, γάντια ή μπαστούνι –φορούσε ένα γκριζο κοστούμι με γιλέκο, πουκάμισο με μαλακό γιακά και πλεχτή γραβάτα–, έτσι όταν πέρασε κοντά από τη γυναίκα αρκέστηκε σε μια ευγενική κλίση του κεφαλιού. Εκείνη φορούσε ένα κομψό σύνολο: ζακέτα τρουά καρ και ίσια πλισέ φούστα. Διάβαζε ένα βιβλίο ακουμπισμένο στην ποδιά της· κι όταν ο άντρας πέρασε από μπροστά της, κρύβοντάς της στιγμιαία τον ήλιο, σήκωσε το οβάλ πρόσωπο κάτω από το τσόχινο καπέλο με τον μικρό γύρο, για να καρφώσει πάνω του το βλέμμα της. Ίσως αυτό που έκανε τον Μαξ να σταματήσει μια στιγμή, με το κατάλληλο για την περίπτωση και για τη θέση του καθενός πάνω στο πλοίο τακτ, ήταν η σύντομη λάμψη αναγνώρισης που νόμισε πως αντιλήφθηκε σ' αυτό το βλέμμα.

«Καλημέρα» είπε.

Η γυναίκα, που ήδη κατέβαζε ξανά τα μάτια της στο βιβλίο, απάντησε με άλλο ένα σιωπηλό βλέμμα κι ένα σύντομο γνέψιμο του κεφαλιού.

«Είμαι...» άρχισε να λέει αυτός, νιώθοντας ξαφνικά αδέξιος. Αβέβαιος για το έδαφος πάνω στο οποίο πατούσε και ήδη μετανιωμένος που της είχε απευθύνει τον λόγο.

«Ναι» απάντησε εκείνη ήρεμα. «Ο χτεσινοβραδινός κύριος».

Είπε «κύριος» και όχι «χορευτής», και από μέσα του ένιωσε ευγνωμοσύνη.

«Δεν ξέρω αν σας είπα» σημείωσε «πως χορεύετε υπέροχα».

«Το είπατε».

Επέστρεφε ήδη στο βιβλίο της. Ένα μυθιστόρημα, παρατήρησε ο Μαξ με μια ματιά στο εξώφυλλο, που η γυναίκα είχε αφήσει μισάνοιχτο πάνω στην ποδιά της: Οι τέσσερις ιππότες της Αποκάλυψης του Βιθέντε Μπλάσκο Ιμπάνιεθ.

«Καλή σας μέρα. Καλή ανάγνωση».

«Ευχαριστώ».

Απομακρύνθηκε, αγνοώντας αν η γυναίκα εξακολούθησε να έχει τα μάτια καρφωμένα στο μυθιστόρημα ή αν τον κοίταζε ν' απομακρύνεται. Προσπάθησε να περπατάει αποφασιστικά, αδιάφορα, με το ένα χέρι στην τσέπη του παντελονιού. Φτάνοντας κοντά στην τελευταία λέμβο, σταμάτησε και, προστατευμένος πίσω της από τον αέρα, έβγαλε την ασημένια τσιγαροθήκη –τα χαραγμένα πάνω της αρχικά δεν ήταν τα δικά του– και άναψε ένα τσιγάρο. Επωφελήθηκε από την κίνηση για να ρίξει στα κρυφά μια ματιά προς τη μεριά της πλώρης, στο παγκάκι όπου η γυναίκα εξακολούθησε το διάβασμα με σκυμμένο το πρόσωπο. Αδιάφορη.

* * *

«Γκραντ Αλμπέργκο Βιτόρια». Κουμπώνοντας το σακάκι, ο Μαξ Κόστα περνάει κάτω από τη χρυσαφιά επιγραφή που